

Schäffer Erzsébet

Korniss Péter hátországa

Kötődések

Legutóbbi albuma a Kötődés címet viseli. Képei közt megtaláltam régi, kedves mezőségi „hőseimet”, a sarat taposó fejkendős iskolás lányokat, és ott vannak a későbbi fotográfiaikon görkoresolyás utódaik. Összekötődnek elválaszthatatlanul. Ezúttal a fotóművész másféle kötődésekről mesél, azokról, amelyekkel saját magát fonta körül szeretetből és ragaszkodásból kötött életre szóló köteléssel.



Sok éve ismerem, mégsem fejtettem meg. Pedig ez a beszélgetésünk már a sokadik. Hányszor próbáltam elképzelni a mindig nettnet, egyenes választékkal a hajában, öltözékében és gondolataiban összeszedett Korniss Pétert kócosan, elengedetten, kissé gyűrött ingben, talán spiccesen, vagy könnyekkel a szemében, de nem sikerült. Meghatódott perceit láttam, de azt is, hogy idegen szemek kereszttüzeiben azonnal összeszedi magát. Most a kávéházi asztalnál, ahol kedvenc kakaóját ittuk, megláttam egy másik Korniss Pétert. Többször felbukkant fényképen az a valaha volt térdnadrágos kolozsvári kisfiú, aki náluk szolgáló, viseletbe öltözött lány kezét fogva a Mátyás-szobor előtt belenéz a kamerába. Ki tudja, itt a kakaó mellett

talán ez a felnőtt kisfiú mesélt. Nem a fotóművész, hanem a barát, a kolléga, a férj, az apa, a nagyapa. Kinyitott egy számomra eddig ismeretlen albumot – önmagáról. Az én kötődéseim hosszú távú ragaszkodások. Gyerekkortól kezdődően, de később is ez az érzés meghatározó volt az életemben.

• **Péter, indulhatnánk onnan, a Mátyás-szobor előtt!**

• Az még az öntudatlanság állapota. Oda majd visszatérnék. Most menjünk a Kolumbánék mozijába, a Deák Ferenc utca végibe. Oda jártunk két gyerekkori barátommal, akiket aztán szó szerint a halálos ágyukig elkísértem. Székely Jancsi és Kolumbán Miklós velem voltak akkor is, amikor országhatár és óceán volt közöttünk. Barátságunk ott kezdődött a moziban. Meg a grundon, meg a gombfocicsatákon. De a mozi fontos színtér volt, Tarzan, a dzsungel fia, Zorró, a fekete lovas és a többi korabeli hőssel. Gunga Din is megmaradt bennem, de csak homályosan. Egyszer Bodor Ádámmal, az íróval voltunk egy társaságban, ő visszafogott volt és csendes, ám amikor a búcsúpotharagot ittuk, már az ajtóban állva, akkor szóba került Kolozsvár, a Kolumbánék mozija, és valahogy kimondtam a szót:

Gunga Din. Bodor Ádám szeme felcsillant: Gunga Din! Te vagy az első ember, aki emlékszik erre a névre! Tudsz róla valamit? Semmit. Én sem, de a név megmaradt. Utána már fesztelenül beszélgettünk. Otthon megnéztem az interneten, Kipling egy korai eposzából készült a film, Gunga Din egy indiai vízhordó fiú, aki életét áldozza az angol katonáért, hogy megmentse őket a felkelőktől... Úgy látszik, mindannyiunkból ilyen mélyről tör felszínre a gyerekkor.

• **Kolumbán Miklós nevét ismerem. Költő volt, arcra egészen más karakter, mint te. Dús bajusz, tatáros arccsont, melegen tüzelő, sötét szemek.**

• Diákkorában ő szólított így mindenkit: Szivikém! Végül belőle lett Szivi. Ők is repatriáltak, a barátságunk Pesten is folytatódott. Székely Jancsi Kolozsvárt maradt, de miután sokat dolgoztam Erdélyben, szoros maradt a barátság, ott voltam a halálos ágyánál is. Szivivel egy osztályba jártunk Pesten is, az Eötvös gimnáziumban. Ma is látom, ahogy az osztályba érkezett, hóna alól a táskáját lezseren a padra ejtette, s csak szavalt és ragyogott... Verseket írt, röpült. Ötvenhatvanban Amerikába ment, tanár lett, a versírást ott is folytatta, de angolul írt, csak az utolsó kötetének verseit írta magyarul. A címe az lett: *Honnan tudod, hogy éltél?* Akkor már egy éve beteg volt. Készültem hozzá. Anyám operációja miatt tolódott az utazásom, aztán ahogy lehetett, repülőre ültem. Amikor megérkeztem hozzájuk, a szobában egy hospizisos nővér ült az ágyánál. Beszéltem Szivihez, észlelte, de válaszolni már nem tudott. Másnapra láza lett, a nővér javasolta, hogy dörzsöljük be alkohollal. Szivi ódákat tudott zengen a rumról, milyen a kubai meg a portorikói, meg a Captain Morgan... Akkor délután,

hogy enyhítsük a lázat, alkoholt kerestünk, de Ann, a felesége csak egy kis fehér rumot talált. Bedörzsöltük a testét, tiszta trikót adtunk rá. Az üveg alján maradt még egy korty, megemltem az üveget, Szivikém, aztán Odafönt megvárj, mondtam és megittam az utolsó kortyot. És akkor hallottam azt a halálosan mély, megbékélt, végső sóhajot. Úgy, ahogy anynyiszor olvastam regényekben: Szivi ki-lehelte a lelkét. Uram, mondta a nővér, a barátjának már egy hete el kellett volna mennie, csak magát várta...

• **Jogásznak készültél, úgy emlékszem.**

• Ötvenhatban, ahogy sokakat engem is kitétek az egyetemről, homlokegyenest másba fogtam. A Fényszövnél lettem segédmunkás, ötvennyolcat írtunk, s itt kezdődött a barátságunk Farkas Jóska-val, aki fényképésztanonc s mellesleg válogatott röplabdázó volt majd később fantasztikus sportfotós lett a *Képes Sportnál*. Barátságunk ma is tart gyakran összejárunk. A fiának én lettem a keresztapja. Mivel Erdélyben is van egy keresztlányom. tavaly összehoztam Kicsi Mari és Tamás találkozóját Széken, szép este volt, sok pálinkával. Még a hatvanas években a Képes Sportnál, ahol sokat külsöztem. Jó társaság jött össze. Hemző Károly, Almást Laci. Farkas Jóska meg én. A vásárnapi éjszakai lapzárták után, hétfő reggel mindig vártuk, hogy kinyisson már a kocsmá. Aztán egy kocsmában, nyilván emelkedett hangulatban, megbeszéltük, hogy van mindenféle rend: Johanniták rendje. Keresztes lovakok rendje. Kolduló barátok rendje. Na, akkor mi meg leszünk az Iszákos Barátok rendje. Almási lett a nagymester, s voltak nagy avatások, borral teli rézmozsárral. Nagy játékok, tréfák, beszélások jártak, egyszer Hemző Karcsinál a rendőr egy kis vért is talált az

alkoholban, hát megkapta tőlünk kitüntetésül az Ezüst Dugóhúzó Rendet Az összes korszakkal. Egyszóval, mint afféle ifjú titánok, sokat bolondoztunk. A Rendből sajnos Hemző nincs már köztünk, de Lacival, Jósikával találkozunk. S mint már sok sok éve, minden karácsonykor a Jóska főzi nekünk a halászelevet.

• **Mutattál egyszer egy képet mindenki nagyon fiatal rajta. Edit, a feleséged ül középen, két oldalán két férfi...**

• Editet fogjuk közre a Tatával. Egy német fotós csinálta a képet a Bihari próbateremben. A Tatával *Novák Ferenc* több, mint ötven éve napi kapcsolatban vagyunk. Ha reggel nyolc előtt szól a telefon, csak ő lehet Vele. a családjával, a gyerekeivel és a hatalmas holdudvarral. ami a Bihari és a Tata körül szerveződött erős háló jött létre. Megismerkedésünk életem fordulópontja volt. Még a Fényszövnél dolgoztam, amikor a Balletintézetéről készült képeim megjelentek a *Muzsika* című lapban. Novák Ferenc, aki akkor a Bihari Táncegyüttest vezette. látta a lapot és megtudakolta. hogy merre talál engem. Fogta magát és elment az Andrassy útra, a Fényszövnbe. és kereste Korniss Pétert. Mondták, katonai szolgálatát tölti, három hónap múlva lesz. De ajánlották, hogy vannak ott remek fényképészek, mert a Korniss csak segédmunkás. Nem baj, mondta a Tata, megvárom. Hát Igen, mennyi minden múltott ezen! Hogy a Tata megvárt És elhívott a Bihariba, majd megismertetett azzal a paraszti kultúrával. amiről nekem, a városi gyerekeknek fogalmam sem volt s hát ime a fátum. látod, a dolgok körbeérnek. Mert itt kanyarodom vissza a fényképhez. a térdnadrágos fiúcskához. aki a Mátyás-szobor előtt állt a lánnyal, aki nálunk szolgált s áll mezőségi viseletben már a nevére nem

emlékszem. És évtizedek múlva a Tata révén visszakerültem Erdélybe, a Mezőségi híres falujába, Székre, ahol a legfontosabb munkám kezdődött.

• **Sokáig nem tudtál magadhoz térni az első széki este után.**

• Gondold el, hatvanhetet írtunk. Erről a világról, amibe belecsöppentem, néhány néprajzost kivéve szinte senki nem tudott és a Tata már az első este elvitt a sűrűjébe, a felszegi táncházba. A lányok viseletben ültek a fal mellett petróleumlámpa világított, a zenészek húzták, a párok megjárták a táncot.. zúgott a fejem, hol vagyok, milyen elvárásolt múltban. Mintha százötven évet repültünk volna vissza az Időben. Micsoda Időutazás volt ez!

• **Székre azóta is visszajársz?**

• Nagyon gyakran. S van innen egy másik történetem, ami messzire nyúlik vissza. Egy holland gyámügyi jogász valamikor a nyolcvanas években, Amszterdamban megvette az Elindultam világ útján című könyvem német kiadását. A széki tánc ház képeit különösnek találta, s érdekelni kezdte a magyar néptánc ő maga is tanulta Aztán a kilencvenes évektől elkezdett Székre járni, s egyre jobban érezte ott magát Vett egy házat, kiderüli, hogy valamikor az volt a csipkeszegi tánc ház Berendezte, csinált belőle múzeumot. Vett egy másik házat, és egyre több időt töltött Széken, úgy öltözött, mint a székiek, megtanult magyarul, és amikor meghalt az édesanyja, eladott Hollandiában mindent, és átköltözött. Egy idő után elvett egy özvegyasszonyt két, gyerekekkel. Pár éve megvette a düledező felszegi tánc ház épületének az anyagát, és saját telkén, eredeti formájában újraépítette a házat. A falakra a régi képeimet tette ki, amelyek szerinte megváltoztatták az életét. És most ott áll Széken a ház eredeti formájában, s ahol én

fotózni kezdtem a táncolókat. Olyan hihetetlen, hogy azt mondom, aki nem hiszi, járjon utána az interneten. Csak annyit kell beütni: *Holland Mihály*.

• **Edittel, a feleségeddel is a táncegyüttesben ismerkedtél meg.**

• Gyönyörű lány volt, *Jancsó* mondta is, ez a Korniss kikapta a legszebb táncoslányt Budapesten Sokára adtam be a derekamat, rettenetesen félttem a házasságtól, a lekötöttségtől, a szabadságom elvesztésétől.

• **Minden férfi fél...**

• Na de aztán csak elmentünk kettesben ide a Balzac utcai tanácsai anyakönyvvezetőhöz. Ott ültünk, és akkor kérdik, kijön még? Mondtam, senki. De hát a tanúk? Valahogy aztán szereztek ott két tanút. Nem akarnak zenét, kérdezte a szegény anyakönyvvezető. Kérem, milyen zene van, Mendelssohn nász induló. Hát köszönöm. nem Úgy-hogy nem volt semmi. Na de jövőre az Edit letörleszti...

• **Kerek?**

• Aranylakodalmom. Ötven év. Még nem tudom, de megy a fenyegetőzés, most ezt nem úszod meg, mondja, lesz fehér ruha uszályal, meg minden. Ötven év, az nagyon sok. de hát eltelt. Azt hiszem, Edit a legjobb ember, akit valaha is ismertem. Soha nem hallottam tőle gonosz vagy rosszindulatú mondatot senkire, Mosolyogva, találékonyan és szerényen felépítette azt a hátországot, ami nélkül soha nem valósíthattam volna meg a terveimet. Az is szerencse, hogy táncos volt. Mindenhová vittem magammal, a természetével, kedvességével be tudott illeszkedni, és énekelt, táncolt, kalotaszegi lakodalomban, széki tánc házban, mindenütt ott-hon volt.

• **A fiatalok messzire került ettől a világtól.**

• Ő egészen más alkat sokkal zárkózottabb, mint mi. Nagyon okos fiú, kutató, elméleti fizikusprofesszor, Amerikában él a családjával. A felnőtt gyerekeink kapcsán sokat beszélgetünk Farkas Jósikával, a keresztfiam apjával, hogy mi egészen más apák voltunk. Kicsi korukban mi nem babusgattuk, nem pelenkáltuk a gyerekeinket, mint a fiaink. Nem azért, mert rossz apák voltunk, de más volt a világ. Mielőttünk nem sokkal még magázták egymást a házaspárok, fiam, mondták a feleségnek. Én, úgy Gyuri hároméves kora körül jöttem rá, hogy ezzel a gyerekkel lehet valamit együtt is csinálni Addig nem tudtam mit kezdeni vele. Aztán fociztunk, kirándultunk, vittem magammal Erdélybe is, na, ez sikertelen volt. A népdalokat Edittől sem akarta hallani A legjobb barátokként nőttek föl Tata fiával. *Novák Péterrel* bejárt a Bihariba, minden buliban részt vett, de hogy beálljon táncolni, mint a Péter, az föl sem merült benne. Ez a mi hangos művészvilágunk, táncosok, filmesek, költők, lelkesedések, viták - azt hiszem, ez sok volt neki. A múlt nyáron, a hagyományos apák-fiúk találkozókon, Tatával. Novák Péterrel megint valami művészeti vitába keveredtünk, Sok kiabálás és szabadszajú kiszólások után Gyuri nevetve mondta, na, ettől akartam elmenekülni. de nem sikerült!

• **De a fiadtól nagy ajándékot kaptál...**

• Igen, az unokákat! Két kislányt Virág és Lilla. Lilla a kisebb, ő a zárkózottabb, nagyon okos, az apjára üt, mindketten focirajongók, s fociznak is. A menyünk, Ildikó pesti lány, nagycsaládból való. Neki köszönhetjük, hogy a lányok akcentus nélkül beszélnek magyarul. Ez óriási dolog! Úgy mentek óvodába, hogy nem tudtak angolul. Nékik az anyanyelvük igazi anyanyelv Virág most tizenhárom és fél

éves, Ő az érzékenyebb alkat, kiskora óta nyaranta ott van a csopaki művésztelepen. Ő volt a legkisebb, de a nagylányok is befogadták, Itt nemcsak rajzolnak, de filmeket néznek, és nagyszerű előadásokat hallgatnak. Világ lubickol az egészben. Az, hogy ő ennyire kötődik Magyarországhoz, az nagy részben Csopak érdeme. Engem is meghívunk, s néha tanítom is a fotósokat. Virág egyszer odasúgta, Pépa, olyan jó, hogy te itt nem a nagy apám vagy, hanem Tanár úr.

• **Pépa?**

• A Péterpapából hozta össze Virág, én meg élvezem a nevem meg a kapcsolatunkat Most nyáron *József Attilát* tanítottam neki. Ültünk a díványon egymás melleit, ő mondja: *Dolgozni csak pontosan, szépen,* Jaj, mondom. Virág, annyi mindent szeretnék még átadni neked! Ne félj, Pépa.

sok mindent adsz még, és megölelt. Virág fuvolázik, és megszereztem a Tavaszi szél vizet áraszt fuvolaátiratát. Amikor elküldtem neki, ezt írta vissza, te. Pépa, én ettől elolvadok...! Ahogy megy az idő, egyre jobban hiányoznak. Csak a nyári vakációra jönnek haza. Editet még jobban megviseli a hiányuk. Nekem sok az elfoglaltságom tanítok, fényképezek, új könyvön dolgozom, két év múlva nagy kiállításra készülök. Betöltöttem a hetvennyolcat, de nem úgy élek, és főleg nem úgy gondolkodom. De az, hogy messze van a család, az egyre fenyegetőbb, egyre rosszabb. Virággal Skype-on beszélünk. Van, hogy fél órát fuvolázik nekünk. Mindenfelét, amit tanult. De a végén mindig a Tavaszi széllel búcsúzik, Utána sokáig visszhangzik bennem. Virágom, Virágom...

Nők Lapja 2015/48



Pásztai Ottó

A nagyváradai Cziffra család

Nagyvárad és Bihar megye társadalmi és közéleti kultúrájának fejlesztésében, hervadhatatlan érdemi munkát fejtett ki a Cziffra család. *Cziffra Gerő* már a 19. század ötvenes éveiben, mint e város életének egyik vezér-egyénisége tűnt fel. Felesége, *Markovits Berta* (Medgyesborzás 1850 – Nagyvárad 1916). Testvére *Cziffra Fanni*. Fia, dr. *Cziffra Kálmán* előbb, mint főszolgabíró, majd pedig, mint Nagyvárad főispánja tevékenykedett a polgárság érdekeiért.

Dr. Cziffra Kálmán (Nagyvárad 1874 – Nagyvárad 1950) Főszolgabíró, aljegyző, főispán, képviselő Középiskoláit kitűnő eredménnyel végezte a Premontrei Főgimnáziumban, majd jogi tanulmányokat folytatott. A diploma megszerzése után közhivatalt vállalt, s rövidesen főszolgabírói feladatokat látott el, a biharkeresztesi járásban, ahol tizenkét évig tevékenykedett. Érdemei elismeréseként vármegyei aljegyzőnek

választották. Felesége, *Zathureczky Paulina*. 1916-ban Berettyóújfalu választott országyűlési képviselője. 1917-ben *Hlatky Endre* halála után, Nagyvárad város főispánja lesz. Egy kiváltságos tehetséggel megáldott, erős intellektus, egész energiáját és munkaakarátát vitte be a főispáni állásba. Ám az első világháború sajnos beleszólt a békes építők munkába. Az ország második legnagyobb vármegyéje, Biharország intézményeiben, népében és vezetőségében hatalmas küzdelemre kényszerült azon viszonyok között, amelyekbe a négyéves háború belekényszerítette. Több, mint félmillió embert gondozott, dirigált, etetett az óriási, egy pillanatig sem akadozó gépezet, amely Bihar közigazgatása volt. A világháború előre el nem képzelt dimenziói, emberélet és anyagpusztításban, a kereskedelmi forgalom és közlekedés megbénításában és minden egyébben, melyek a húszas éveket a kultúremberiség életének legválságosabb korszakává tették, hihetetlen változást idéztek elő az emberi együttélésnek régi formációjában és emberfeletti feladatokat róttak azokra, akiket sorsuk a város élére állított. Ebben az időben a termelés, útépités, javítás, aratás munkáinak egy jelentős részét, hadifoglyokkal végeztették a járásokban. Dr. Cziffra Kálmán intézte a hadifoglyok munkáltatását a vármegyeházán és nem csak itt, hanem országos jelentőségű volt az a terveze, amely a hadifoglyok munkábaállításával megmentette az ország termését. 1916-ban az erdélyi menekültek segélyezésével végzett munkával bebizonyította, hogy a szív és a fokozott kötelességtudás embere, s élén állott minden hadsegélyező és a háborús évek nehézségein könnyítő munkának! Az impériumváltás után itt maradt a nagyváradai magyar közösség kiváló tagjaként, végezve nemzetmegtartó tevékenységét. Közhivatalából felmentve, a Bihar megyei Takarékpénztár ügyvezető elnöke lesz, s az intézmény érdekeltiségéhez tartozó iparvállalatok igazgatósági tagja. Emellett az Erdélyi Római Katolikus Népszövetség alelnöke, az Országos Magyar Párt központi intéző bizottságának tagja, valamint a Nagyváradai Katolikus Népszövetségnek is elnöke, s mint ilyen, a keresztény magyar szellemiség hordozója. Tagja a Jászói Premontrei Öregdiákok Egyesülete vezetőségének. 1938-ban mint az Erdélyi Római Katolikus Népszövetség alelnöke, részt vett a budapesti III. Eucharisztikus Kongresszuson, s ott rövid beszédet is mondott. 1923-ban megalakult Gödöllőn a *Jászópremontrei Iskolák Barátainak Szövetsége*. A Szövetség célja volt az összetartás, egymás iránti barátság. A Rend, annak intézményei és az új tanítványaira való odafigyelés, a végzett diákok továbbtanulásának elősegítése. 1940–44 között dr. Cziffra Kálmán ismét Bihar megye főispánja lett. Az 1942–43-as tanévben megindult az előkészítő munka, melyben dr. Cziffra Kálmán, dr. Hlatky Endre nagyváradai főispán dr. *Schiffert Béla* apostoli kormányzó helynök, dr. *Soós István* polgármester és dr. *Thury Kálmán* ny. táblaelnök vettek részt. 1943. június 29-ére tűzték ki a Szövetség nagyváradai tagozatának megalkulását. Igen nagy számban gyűltek össze a régi nagyváradai tanítványok. Sok évfolyam, az ötvenes évektől egészen a húszévesekig, ekkor tartotta érettségi találkozóját, úgy, hogy a renovált díszterem egészen megtelt a régi tanítványokkal, akik mind vezető, vagy más fontos szerepet töltek be Nagyvárad és Bihar megye életében. Dr. Cziffra Kálmán korelnök az előkészítő munka során kialakult álláspontnak megfelelően javasolta, hogy a kerületi elnöki teendőket bízzák dr. *Hlatky Endre* főispánra. Az alakuló közgyűlés egyhangú lelkesedéssel választotta meg dr. *Hlatkyt*. Dr. *Gerinczy Pál* prépost-prelátus köszöntőjéből idézek néhány